Ἔτος ΙΕ'. Ἐν Ἀθήναις 17 Ὀκτωβρίου 1902 Ἀριθ. 251

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΟΡΓΑΝΟΝ
ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΜΠΤΗΝ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 12 ΜΗΝΩΝ	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ	ΓΡΑΦΕΙΑ
Ἀπὸ τῆς 1 Ἰανουαρίου ἢ 1 Ἰουλίου Ἐσωτερικοῦ δρ. 6. — Ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 8.	ΜΙΧ. Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ	Ἀναπλάσεως καὶ Ὀρθοδόξου ὁδὸς Φλέσσα, 5, παρὰ τὴν Ἱερὰν Σύνοδον.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανὸς καὶ τὸ ὑπεραρίθμον τοῦ Κλήρου μας, ὑπὸ Μιχαὴλ Ι. Γαλανοῦ.— Ἡ θρησκεία καὶ αἱ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι, ὑπὸ Γ. Βοῆλεν.—, Ὁ Ἀόρδος Ρόδερφ περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ θρησκευτικῆς πίστεως, τοῦ Γλάδστωνος, κατὰ μετάφρασιν— Μιγγαὴ λ. Γαλανοῦ, Ὁμιλία εἰς τὴν Εὐαγγελικὴν περικοπὴν καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.—Σύντομος ἑρμηνεία εἰς τὴν Ἀποστολικὴν περικοπὴν τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς, ὑπὸ Μ. Γ.

Ο ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ
ΥΠΕΡΑΡΙΘΜΟΝ ΤΟΥ ΚΛΗΡΟΥ ΜΑΣ

Εἰς ἄρθρον μου δημοσιευθὲν ἐν τῇ Ἀναπλάσει τῆς 30ῆς Νοεμβρίου 1900, καὶ ὑπ' ἀριθ. 153, ἔγραφον μεταξὺ ἄλλων, ἐν σχέσει πρὸς τὴν περίσσειαν ἱερέων ἐν Ἑλλάδι καὶ τὸν περιορισμὸν αὐτῆς, τὰ ἑξῆς: «Κατ' ἐμὲ χρειάζεται ἄλλο μέτρον. Ποῖον; Δι' ἑνὸς νόμου νὰ ἀπαγορευθῇ ἐπὶ ὡρισμένα ἔτη πᾶσα χειροτονία, ἐκτὸς μόνον ἂν πρόκηται περὶ χειροτονίας τελειοφοίτου τῆς Ριζαρείου Σχολῆς ἢ πρόλογίου τῆς Θεολογικῆς ἡμῶν Σχολῆς ἢ ἄλλης τινὸς ἐκ τῶν ὁμοδόξων Θεολογικῶν Σχολῶν. Διὰ τοῦ αὐτοῦ δὲ νόμου αἱ κενούμεναι θέσεις ἱερέων εἰς τὰ χωρία ἢ πόλεις νὰ πληρῶνται δι' μεταθέσεως ἄλλων ἱερέων ἐκ χωρίων ἢ πόλεων, εἰς τὰς ὁποίας περιοδεύουσι τοιοῦτοι ἐφ' ὅσον δὲν πρόκηται νὰ πληρωθῶσι διὰ νεοχειροτονήτων κληρικῶν τῶν ἀνωτέρω προσόντων.»

Ἡ πρότασις μοῦ αὕτη ἔσχε τὸ ἀτύχημα νὰ ἐπιφέρῃ ἀντιρρήσεις ἀνακοινωθείσας μοι προσωπικῶς παρὰ φίλων, ἀξίων ὅλου τοῦ σεβασμοῦ μου καὶ τῆς ἐκτιμήσεως, διακρινόμενοι δὲ διὰ τὸν ζῆλον τῆς εὐσεβείας των καὶ τὰς σπουδαίας καὶ ἀγνὰς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπηρεσίας των. Καὶ αἱ ἀντιρρήσεις αὗται συνίστανται εἰς δύο τινά. Πρῶτον εἰς τὸ ὅτι τὸ ὑπεράριθμον τῶν ἱερέων δὲν ἀφίσταται πράγματι ἐν Ἑλλάδι, ἀπ' ἐναντίας δὲ πολλαχοῦ παρατηρεῖται ἔλλειψις αὐτῶν, καὶ δεύτερον ὅτι ἡ μετάθεσις τῶν ὑπεραρίθμων ἱερέων ἀπὸ τοῦ χωρίου των εἰς πόλεως τινὰ ἀλλαχοῦ πρὸς πλήρωσιν ἀπαραιτήτου θέσεως ἐκλιπόντος ἱερέως θὰ παράσχῃ πολλὰς δυσκολίας εἰς τὴν οἰκονομίαν καὶ τὰ βιοτικὰ συμφέροντα τῶν μετατιθεμένων.

Ἡ πρώτη ἐκ τῶν ἐνστάσεων τούτων, ἐξερχομένη τῆς ἁρμοδιότητος πάσης ἄλλης συζητήσεως, εἶνε ζήτημα καθ' ὁλοκληρίαν πραγματικόν, δυνάμενον νὰ ἐπιλυθῇ διὰ τῆς στατιστικῆς τῶν ἀριθμῶν. Ἐὰν δὲν ὑπάρχωσιν ὑπεράριθμοι παρ' ἡμῖν, τάσσω τὸ καλήτερον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μας καὶ τοὺς ἔχοντας νὰ μεριμνήσωσι περὶ αὐτῆς. Διότι αἱ ὑποχρεώσεις χέρσιαι τῶν ἐλαττοῦνται κατὰ μίαν, ἀλλὰ μεγάλης ἀφελείας δαιότητος. Ἐὰν ὅμως τὸ ὑπεράριθμον βεβαιωθῇ, τότε βεβαίως οὐδεμία ἀντίρρησις δύναται νὰ ὑπάρξῃ περὶ τοῦ ὅτι ἡ διατήρησίς του καὶ ἡ παροῦσα ἐξόγκωσίς του δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀλλὰ πρὸ πάσης λεπτομερεῖς καὶ διηκριβωμένης στατιστικῆς δὲν ἤθελε σφάλει τις ποσῶς διαβεβαιῶν, ὅτι τὸ ὑπεραρίθμον ὑφίσταται ἀδιαφιλονείκητον εἰς πλείστας πόλεις, εἰς πλείστας νήσους, εἰς πλείστα χωρία, εἰς ἱκανάς Ἀρχιεπισκοπὰς καὶ Ἐπισκοπάς. Εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας ὑπάρχουν ἐνορίαι στενάζουσαι ὑπὸ τὸ βάρος τῆς πληθώρας τῶν ἱερέων. Καὶ ἐγὼ αὐτός, πλείστας πόλεις περιοδεύσας μέχρι τοῦδε, εἶδον ἰδίοις ὀφθαλμοῖς πολλαχοῦ καταπυκνωμένας ὑπερμέτρως τὰς ἱερατικὰς τάξεις.

Ἑπομένως, ὅσον εἶνε ἄξιοι τιμῆς καὶ εὐλαβείας οἱ ἀρχιερεῖς ἐκεῖνοι, οἵτινες δὶν ἐπέθεσαν τὰς χεῖρά των ἀφειδῶς ἐπὶ τοὺς ἀρεγομένους ἱερωσύνης, ἀλλὰ περιωρίσαν τὸν ἀριθμόν των εἰς τὸν ἀνάλογον πρὸς τὰς ἐνοριακὰς ἀνάγκας, ἄλλο τόσον ἀναμφισβήτητον ὑπάρχει τὸ ὅτι τὸ

ὑπεραρίθμον τῶν ἱερέων ὁρίσταται ὡς πληγὴ ὄχι μὲν γενικὴ, ἀλλ' ἐπὶ μεγίστης ἐκτάσεως τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἐδάφους, καὶ ὅτι ἑπομένως δὲν εἶνε πρόωρος ἡ συζήτησις περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἄρσεως τῆς περισσευούσης ποσότητος.

Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ἐνστασιν, τὴν ἀποκρούουσαν τὸν περιορισμὸν τῆς ἱερατικῆς πληθώρας διὰ τῆς μεταθέσεως τῶν ὑπεραρίθμων εἰς κενουμένας θέσεις ἀνεπιδέκτους καταργήσεως, ἰδού τί ἐγράφομεν προκαταβολικῶς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι ἡμῶν ἄρθρῳ. «Ἡ ἔνστασις αὕτη δὲν εἶνε βεβαίως πρόχρε. Ἐν πρώτοις, εἰς τὰς μεταθέτεις ἃς προτιμηθῶσιν οἱ σχετικῶς ἀκτήμονες ἱερεῖς. Ἀλλὰ, καὶ ὅταν οὗτοι ἐξαντληθῶσιν, ἡ ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐκκλησίας μετάθεσις δὲν δύναται νὰ καταχρηθῇ διά τινα δυσκολίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνδεχόμενον εἶνε, ἢ καὶ πιθανόν, ἢ καὶ βέβαιον, ὅτι θὰ περιστῇ ὁ μετατιθέμενος ἱερεύς. Μήπως ὅλοι ζῶμεν εἰς τὸν τόπον μας; Τ' ὅσοι ἄλλοι, εἰς ἄλλα ὑπουργήματα δημόσια, μετατίθενται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, πολλάκις πρὸς ὠφέλειαν πολλὴν τῶν οἰκονομικῶν των συμφερόντων. Διὰ τί λοιπὸν ὁ ἱερεὺς νὰ μὴ ὑποβληθῇ εἰς τὸ μέτρον τοῦτο, ὄχι πλέον πρὸς ἁπλῆν ἐκτέλεσιν νόμου ἢ ἁπλῆν θελήσεως ἀρχῆς προϊστάμενης, ἀλλὰ πρὸς ἐφαρμογὴν συστήματος ἀπολύτως ἀναγκαίου εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς θέσεως αὐτοῦ τούτου τοῦ κατωτέρου κλήρου; Ὅταν ἡ πατρὶς καλῇ, ἐπὶ τοῦ βωμοῦ αὐτῆς προσφέρεται εἰς θυσίαν περιουσία, ζωή, οἰκογένεια. Καὶ ὅταν ἡ Ἐκκλησία ἀπαιτῇ, ἡ Ἐκκλησία, ἄνευ τῆς διαρρυθμίσεώς της ὁποίας τὰ πάντα θὰ μένωσι παρ' ἡμῖν ἄτακτα καὶ ἀρρύθμιστα, θὰ πρόβληθῇ ἡ κάποια δυσκολία του ἱερέως, διὰ νὰ ματαιωθῇ μέτρον τόσον χρήσιμον καὶ τόσον ἀπαραίτητον, καὶ χάριν τῆς περισσοτέρας τούτου βιοτικῆς εὐκολίας θὰ κριθῇ προτιμότερον νὰ πάσχῃ διτρκῶς ἡ Ἐκκλησία, εἰς τὴν ὁποίαν ὀφείλει ὁλόκληρον τὸν ἑαυτόν του, ἔστω καὶ ἂν ἐπρόκειτο ὁλόκληρος ὑπὲρ αὐτῆς νὰ θυσιασθῇ; Ἐὰν τὸ ὑφίσταθῆ θυσίας ἐν ἀνάγκῃ ἤνέ τι ἱερὸν, δι' ὅλους μας, ἀλλὰ τὸ παράδειγμα τῆς θυσίας ἀρμόδιοι εἰς ἡμᾶς τοὺς κοσμικοὺς νὰ ἴδωσιν εἶνε πρωτιστῶς οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας».

Νομίζω, ὅτι ἡ βάσις ἐφ' ἧς ἱστηρίζον τὴν περὶ μεταθέσεως τῶν ὑπεραρίθμων ἱερέων γνώμην μου, δὲν εἶνε ἐκ τῶν τόσον εὐκόλως διασειομένων· ἀλλ' ἡ περὶ αὐτῆς πεποίθησίς μου ἐκραταιώθη περισσότερον ἀπό τινων ἡμερῶν, ἐξ ἀναγνώσεως Νεαρῶν τινῶν τοῦ Αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ.

Τὸ κακὸν, οὗ ἡ θεραπεία μὲ ἀπασχολήσαν ἐν ταῖς στήλαις τῆς «Ἀναπλάσεως», φαίνεται ὅτι, δὲν εἶνε τόσον νέον, ἀφοῦ περὶ αὐτοῦ ἐνησχολήθη καὶ ἠνομοθετικῶς περίφημος τοῦ Αὐτοκράτορος οὗτος. Τὸ εἰς βάρος ὅμως τῆς ἐποχῆς μας δυστύχημα εἶνε ὅτι τότε μὲν ἐλαμβάνετο νομοθετικὴ πρόνοια πρὸς ἄρσιν ἢ ἐλάττωσιν τοῦ κακοῦ, ἐνῷ τώρα τοιαῦτα πράγματα κρίνονται ἀνάξια νὰ προκαλέσωσι τὴν προσοχὴν τῶν βουλευτῶν τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν λειτουργῶν αὐτῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπὶ τὴν λοιπὴν κοινωνίαν δὲν ἀσκοῦσιν οἷαν ἦτο πρέπον καὶ δίκαιον ἐπιβολήν.

Ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπῆρχε καὶ τὸ ἔθος τῆς μισθοδοτήσεως τοῦ κλήρου ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν προσόδων. Ἐντεῦθεν δὲ αἱ πάρισαι χειροτονίαι, ἐκτὸς τοῦ πνευματικοῦ κακοῦ, τὸ ὁποῖον δίνοιγον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἶχον καὶ τὸ ἄτοπον, ὅτι ἐξήντλουν αὐτὴν οἰκονομικῶς, καὶ τὴν ἠνάγκαζον νὰ ὑποβάλληται εἰς δάνεια, εἰς ἐνέχυρα, καὶ εἰς ὑποθήκας. Πρὸς θεραπείαν τοῦ κακοῦ τούτου ὁ Ἰουστινιανὸς, ἐν οἷς ἔγραψε πρὸς τὸν Ἐπιφάνιον τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὥριζε πρῶτον τὴν εἰς τὸ ἐφεξῆς ἀποχὴν ἀπὸ πάσης χειροτονίας μέχρις ἐκλείψεως τῶν ὑπεραρίθμων. «Θεσπίζομεν τοίνυν, λέγει, τοὺς μὲν ἄχρι νῦν ὄντας κατὰ τὴν αὐτὴν ἁγιωτάτην μεγάλην Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας εὐαγεῖς οἴκους καὶ τοὺς εὐσεβεστάτους κληρικοὺς [illegible] μένειν ἐφ' οὗπερ εἰσὶ σχήματος, οὐ γὰρ τὸ ὂν ἐλαττοῦμεν, πρόνοιαν δὲ τοῦ μέλλοντος ποιούμενοι, ταῦτα νομοθετοῦμεν. Τοῦ δὲ ἐξῆς χρόνου μηδεμία γενέσθω χειροτονία, μέχρις ἂν εἰς τὸν ἐξ ἀρχῆς ἀριθμὸν τὸν ἐνεστῶτα παρὰ τῶν τῆς ἁγιωτάτας Ἐκκλησίας οἰκοδομησαμένων ἢ τῶν εὐλαβεστάτων κληρικῶν περιστῇ (καταστῇ) ποσότης. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας. Ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις Ἐκκλησίαις, ὧν τὴν χορηγίαν ἡ ἁγιωτάτη μεγάλη Ἐκκλησία ἐπιδίδωσι, θεσπίζομεν τοὺς μὲν νῦν ὄντας μένειν ὁμοίως καὶ αὐτοὺς ἐπὶ σχήματος, **τοῦ δὲ λοιποῦ μηδένα χειροτονεῖσθαι**, πρὶν ἂν εἰς τὸ καλούμενον σταρότον ἐλθῇ τῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς ὥρισται [illegible] ὁ τῶν πρεσβυτέρων τε καὶ διακόνων . . . ἀριθμὸς περιστῇ· **καὶ μηδὲ εἰς ἐν μέσῳ παντελῶς προσπιθέσθω** . . . Ἀλλ' οὐδὲ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις ταῖς ἄλλαις, ὅσαι μὴ τὴν τροφὴν καὶ χορηγίαν ἔχουσιν ἐκ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας, προσῆκόν ἐστι πλῆθος ἐπαφιέναι τῶν χειροτονουμένων ἐν αὐταῖς οὐδὲ ὑπερβαίνειν τοῦ λοιποῦ τὸ τετραγίμνον ἐξ ἀρχῆς καὶ ἐπ' ἐκείνοις μέτρον.

Ἀπαγορεύσας τοιουτοτρόπως ὁ Ἰουστινιανὸς τὰς νέας χειροτονίας ἐντελῶς, **μέχρι τοῦ μηδὲ εἷς καὶ μόνος νέος ἱερεὺς νὰ προστεθῇ** πρὶν ἢ ὁ ἀριθμὸς τῶν κληρικῶν ἐπανέλθῃ εἰς τὸ πρῶτον τὸ ἐξ ἀρχῆς ὡρισμένον, προστάσσει μετὰ ταῦτα ὅπως ἐν περιπτώσει νέας τινὸς χειροτονίας τὸ βάρος τῆς διατροφῆς τοῦ χειροτονουμένου φέρῃ ὁ χειροτονήσας αὐτόν, ὑποκείμενος, ἅμα καὶ εἰς Ἐκκλησιαστικὸν ἐπιτίμιον. «Εἰ δὲ ὑπὲρ τὸ μέτρον τὸ ὡρισμένον, λέγει, ἐν τῇ ἁγιωτάτῃ μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἢ ἐν ταῖς ἄλλαις Ἐκκλησίαις χειροτονήσειεν ὁ τῆς ἁγιωτάτης μεγάλης Ἐκκλησίας Προεστὼς κατὰ καιρὸν ἁγιώτατος ἀρχιεπίσκοπος, εἴτε θεοφιλέστατοι τῆς αὐτῆς ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας οἰκονόμοι δαπάνην ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐπιδοῖεν πόρων, αὐτοί τε οἴκοθεν καὶ ἐκ **τῆς ἑαυτῶν περιουσίας διδότωσαν τὴν δαπάνην**, ὅ τε ταῦτα χορηγεῖν αὐτοῖς ἐπιτρέψας μακαριώτατος

Πατριάρχης . . . Τοῦ πράγματος δὲ εἰς τὰ ἐξ ἀρχῆς περιισταμένου μέτρου, τηνικαῦτα χειροτονεῖν ἐξέστω κατὰ τοσοῦτον, ὥστε μὴ ὑπερβαίνειν τὸ ῥηθὲν μέτρον, μηδὲ τὸν ἀριθμὸν ὑπερβάλλειν ἢ γίνεσθί τινα περὶ τοῦτο **πανουργίαν**. Οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο ἀνεξόμεθα παντάπασι γενέσθαι, τὸ φάσκειν, ὡς ἄθεια ἐστι χειροτονεῖν μὲν, οὐ μὴν ἐπιδιδόναι τροφάς . . . Καὶ τοῦτο τοίνυν πράττεσθαι παντελῶς ἀπαγορεύομεν καὶ ὑπὸ τὸ καλούμενον Ἐκκλησιαστικὸν ἐπίτιμιον ἄγομεν».

Καὶ ταῦτα μὲν ἐν Νεαρᾷ 3. Ἐν δὲ τῇ Νεαρᾷ 16 θεσπίζει ὁ Ἰουστινιανὸς ὅπως ἐν περιπτώσει θανάτου κληρικοῦ τινος μὴ γίνηται κομμία αὐτοῦ ἀναπλήρωσις, ἂν ὁ ἀποθανὼν ἦτο ὑπεραρίθμος. Ἂν δὲ ἡ μενωθεῖσα θέσις του ἔχῃ ἀνάγκην πληρώσεως, νὰ γίνηται αὕτη ὄχι διὰ νέας χειροτονίας, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς αὐτὴν μεταθέσεως κληρικοῦ ἐκ τῶν ἀλλαχοῦ ὑπεραρίθμων. Ἰδοὺ αὐτοὶ οἱ λόγοι τῆς ῥηθείσης Νεαρᾶς. «Θεσπίζομεν γάρ, εἴπερ ἔν τισι [illegible] τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν, ὧν αὕτη ἡ ἁγιωτάτη μεγάλη Ἐκκλησία τὴν διοίκησιν καὶ τὰς δαπάνας εἵλετο, συμβαίη πρεσβύτερον ἢ διάκονον ἢ ἀναγνώστην ἢ ψάλτην τελευτῆσαι, **μὴ ἕτερον εὐθὺς ἔξωθεν ἐπεισάγεσθαι, ἀλλὰ σκοπεῖν πόσον ἐστὶ τηνικαῦτα τὸ μέτρον τῶν ἐκεῖσε λειτουργούντων εὐλαβεστάτων κληρικῶν**. Καὶ εἰ μὲν οὔπω τὸ τῶν κληρικῶν ἠλαττώθη μέτρον, ἀλλ' ἔτι πλεονάζουσιν ὅσον πρὸς τὸ ἄνωθεν ὁρισμένον καὶ τὸ καλούμενον σταροῦτον, **μηδεμίαν γίνεσθαι ἀντ' αὐταῦ χειροτονίαν, μέχρις ἂν ὁ ἀριθμὸς εἰς ἑαυτὸν ἀποκαταστῇ**. Εἰ δὲ ἠλάττωται τὸ πλῆθος, ὥστε ἀνάγκην εἶναι, διὰ τὸ μὴ ἐλλεῖψαι τὸ σταρότον, ἕτερον ἀντὶ τοῦ τελευτήσαντος εἰσαχθῆναι κληρικόν, ἀκοπεῖν τὴν μακαριότητα τὴν σήν, **εἴ τις ἐστὶν ἐν ταῖς ἄλλαις Ἐκκλησίαις ταῖς παρὰ τὴν ἁγιωτάτην μεγάλην Ἐκκλησίαν περιττὸς τοῦ αὐτοῦ τάγματος κληρικός, κἀκεῖθεν ἀντικαθιστᾶν ἕτερον, ἀλλὰ μὴ νέαν ποιεῖσθαι τὴν χειροτονίαν**».

Πρὸς τί δὲ οἱ αὐτοκρατορικοὶ οὗτοι ὁρισμοί; Ὁ Ἰουστινιανὸς διατυπώνει θαυμασίως τὴν προκαλέσασαν αἰτίαν καὶ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπόν. «Οὕτω, λέγει ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς τὸν Θειότατον καὶ Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἄνθιμον Νεαρᾷ, οὕτω γὰρ ἐκ τοῦ **περιττεύοντος ἀεὶ τοῦ ἐλλείποντος ἀναπληρουμένου** ἡ καλή τε καὶ θεοφιλὴς ἐπιτεθήσεται τῷ πράγματι συμμετρία, κἀντεῦθεν ἡ ἁγιωτάτη ἐκκλησία κατὰ μικρὸν τῶν ὀφλημάτων ἀπαλλαγήσεται. Ἐπείτοιγε, εἰ τὸ μὲν ἔνδεον ἀναπληροῖτο ταῖς ἐπεισαγωγαῖς, τοῖς ἔξωθεν, τὸ δὲ περιττεῦον **μὴ μειοῖτο, πολύς τε καὶ ἀπέραντος διελεύσεται χρόνος, ἕως ὅτου τὸ περιττεῦον ἐλαττωθεῖη**».

Εἰς τοὺς Σεβασμιωτάτους ἀρχιερεῖς μας, εἰς τὰς Κυβερνήσεις μας, εἰς τοὺς βασιλεῖς μας, εἰς ὅλους τοὺς ἀληθῶς εὐσεβεῖς καὶ φιλοχρίστους τῆς χώρας μας, δὲν πρέπει νὰ μείνωσιν ἀδιάφοροι αἱ γραμμαὶ αὗαι τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Ἡ ἀνόρθωσις τῆς Ἐκκλησίας μας εἶνε ἀναμφίβαστος πρὸς τὴν αὔξησιν πάντοτε περίσσειαν τοῦ κλήρου μας καὶ τὴν ἀσυνείδητον καὶ ἐγκληματικὴν πύκνωσιν τῶν ἱερατικῶν μας τάξεων. Καὶ ὑπερβάλλει πᾶσαν θλιβερότητα τὸ ὅτι, ὄχι μόνον δὲν νομοθετοῦμέν τι πρὸς περιστολὴν τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ καὶ δυσκολευόμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν σοφὴν πρακτικότητα τῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα, ὑπὸ παρομοίας περιστάσεις, εἶχεν ὁρίσει ἄλλοτε ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἀείμνηστος ἐκεῖνος τοῦ Βυζαντίου αὐτοκράτωρ.

Μιχ. Ι. Γαλανός.

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΚΑΙ ΑΙ ΦΥΣΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

ΥΠΟ

F. BETTEX

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

θ'.

Πολλοὶ εὐκολώτερον πιστεύουσιν εἰς τὸ ὑπερφυσικὸν καθόλου παρὰ εἰς τὰ Βιβλικὸν θαῦμα· διότι μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει ἡ τῆς ἁπλῆς θεωρίας ἀπὸ τῆς πράξεως μεγάλη διαφορά. Χιλιάδες ἀνθρώπων δεχομένων εὐκόλως, ὅτι ποτέ, πρὸ πλείστου χρόνου, ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, θὰ ἐφρύαττον ἐὰν τοῖς ἔλεγέ τις, ὅτι δύναται ἤδη νὰ δημιουργήσῃ ἕνα κόκκον ἄμμου· καὶ ἄλλαι χιλιάδες, ὁμολογοῦσαι ὑπέρτατόν τι ὄν, μειδιῶσιν οἰκτειρούσαι ὅταν ταῖς λέγω, ὅτι τὸ ὄν τοῦτο τὸν πρωΐαν ταύτην εἰσήκουσε τὴν προσευχήν μου. Τὸ ὑπερφυσικὸν εἶνε ἀρκούντως ὡραῖον, εἶνε ἀκόμη τῆς σφαίρας τῆς φιλοσοφίας, καὶ σχεδὸν τῆς ἐπιστήμης· ἀλλὰ τὸ θαῦμα πάσον καταντᾷ ἐνοχλητικόν! Ἔπειτα σκεφθῆτε ὅλας τὰς συνεπείας του!

Τί εἶνε τὸ θαῦμα; Ἀκατάληπτόν τι δι' ἡμᾶς, τὸ ὁποῖον ἐξέρχεται τοῦ κύκλου τῶν συνήθων ἰδεῶν καὶ τῆς πείρας μας, καὶ μᾶς φαίνεται ἀσύμφωνον πρὸς τὴν μικρὰν μας γνῶσιν περὶ τῶν νόμων του σύμπαντος. Ἐπὶ τέλους ἀνεξήγητόν τι, ἕνεκα καθυπάγεται, κατά τινας, εἰς νόμους ἀγνώστους, εἴτε, κατ' ἄλλους, εἰς ἄμεσον ἐνέργειαν τοῦ παντοδυνάμου Θεοῦ. Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου προκύπτει εὐθύς, ὅτι εἶνε παράλογον νὰ ἀρνῆται τις τὰ δυνατὰ τοῦ Διότι οὕτω θὰ κατήντα εἰς τὸ νὰ ἔλεγεν· Ἡμεῖς, οἵτινες εἰμεθα χθεσινοὶ ἐπὶ τῆς γῆς, ἡμεῖς γνωρίζομεν ὅλους τοὺς νόμους; ὅλας τὰς δυνάμεις, ὅλας τὰς δυνατότητας τοῦ σύμπαντος; Γνωρίζομεν ὅλα τὰ φαινόμενα, τὰ ὁποῖα προέκυψαν ἐν τῇ ζωῇ τῶν λαῶν καὶ τῶν ἀτόμων ἀπὸ ἑξακισχιλίων ἐτῶν, καὶ ἠξεύρομεν τὸ πῶς αὐτῶν καὶ τὸ διατί; Δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν ἐκ τῆς βραχείας πείρας μας πορίσματα ἀλάθητα περὶ παντὸς παρελθόντος καὶ μέλ-

λοντος. Ρωρίζομεν πᾶν τὸ δυνατὸν καὶ τὸ ἀδύνατον, καὶ εἰξεύρομεν ὅτι τὸ ἀνεξήγητον δὲν ὑπάρχει. Προδήλως, τοῦτο θὰ ἦτο καθ' ὑπερβολὴν ἀλαζονικόν. Καὶ αὐτὸς ὁ βλιστὴς καὶ ἄθεος Λουδοβίκος Βύχνερ δέχεται, «ὅτι εἶνε πρόληψις τῆς ἀνθρωπίνης ἀγνοίας τὸ νομίζειν τι ἀδύνατον διὰ τὸν λόγον ὅτι φαίνεται ἀκατάληπτον». Οὐδέποτε ἡ ἀνθρωπίνη ἐπιστήμη θὰ προσδιορίσῃ τί εἶνε τὸ δυνατόν. Ἡ δυνατότης ἑπομένως τοῦ θαύματος δὲν εἶνε ἀμφισβητήσιμος ὑπ' αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου τοῦ θαύματος προκύπτει δεύτερον, ὅτι εἶνε παράλογον τὸ νὰ θέλωσι νὰ τὸ πολεμῶσι διὰ τῆς ἐπιστήμης. Καὶ αὐτοὶ οἱ δεχόμενοι, ὅτι τὸ Σύμπαν ἐδημιουργήθη καθ' ὁλοκληρίαν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὀφείλουσι νὰ ὁμολογήσωσιν, ὅτι ὅλη ἱκανὴ νὰ ἐκτελεσῃ θαῦμα παράμοιον καὶ ἀπολύτως ἀκατάληπτον, εἶνε ἱκανὴ καὶ νὰ ὑπερβῇ ἐν τῇ ἀνιούσῃ πορείᾳ της πᾶσαν ἡμῶν κατάληψιν. Διὰ δὲ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Θεὸν ἡ ἄρνησις τοῦ θαύματος εἶνε ἀκόμη ὀλιγώτερον νοητή. Διότι, ἐὰν δὲν γινώσκωμεν οὔτε ὅλην τὴν διάνοιαν, οὔτε ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, εἶνε ἀνωφελὲς τὸ νὰ θέλωμεν νὰ ἐρευνῶμεν τὰ δυνατὰ αὐτῆς ἔργα, καὶ καμμία ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι αὔριον ἢ σήμερον, ἢ εἰς ἑκατὸν ἢ χίλια ἔτη δὲν θὰ συμβῇ τι, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς φανῇ ἀπολύτως ἀκατάληπτον, ἀπίστευτον καὶ ὑπὲρ λόγον, ἑπομένως θαῦμα. Ἐὰν δὲ τοῦτο ἐπαναληφθῇ χιλιάκις ἢ μυριάκις, θὰ τὸ θεωρήσωμεν καὶ θὰ τὸ ὀνομάσωμεν καθ' ὁλοκληρίαν φυσικόν, χωρὶς νὰ τὸ γινώσκωμεν καλλίον παρὰ τὴν πρώτην ἡμέραν. Ὁ Ἀπόστολος ἔχει δίκαιον· ὁ σπόρος τοῦ σίτου, ὅστις σήπεται εἰς τὴν γῆν καὶ ἀναπτύσσει νέαν τινὰ ζωήν, εἶνε θαῦμα ἐπίσης ἀνεξήγητον ὅσον ἡ ἀνάστασις. Ἐὰν ὁ Θεός, ἀντὶ νὰ κάμῃ ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ γεννᾶται ἐξ ἀνθρώπου κατὰ τρόπον ἀκατάληπτον καὶ μυστηριώδη, τὸν ἔκαμνε νὰ βλαστάνῃ, καθὼς ἡ χλόη τῶν πεδιάδων, ἐκ σπερματός τινος κειμένου ἐν τῇ γῇ, θὰ ἐθεωροῦμεν τοῦτο, χωρὶς νὰ τὸ καταλαμβάνωμεν, ὡς πασιγνώστον γεγονὸς τῆς φυσικῆς ἱστορίας· καὶ ἐάν, τοὐναντίον, σπέρμα τι δὲν ἐβλάστανε παρὰ ἅπαξ μόνον εἰς πολλὰς χιλιάδας ἐτῶν, οἱ ἐπιστήμονές μας θὰ ἰσχυρίζοντο, ὅτι εἶνε παράλογον καὶ δεισιδαίμον τὸ πιστεύειν γεγονὸς τόσον προφανῶς ἐναντίον πρὸς ὅλους τοὺς νόμους τῆς φύσεως. Ὀφείλομεν διὰ τοῦτο νὰ δεχθῶμεν, ὅτι εἶνε θλιβερόν τι διὰ τὸν ἄνθρωπον ἡ ῥοπὴ του εἰς τὸ νὰ ἐξίσταται πρὸ παντὸς ὅ,τι εἶνε νέον καὶ νὰ παρέρχηται ἀδιάφορος πρὸ τῶν ἀρχαίων καὶ μεγάλων μυστηρίων, τὰ ὁποῖα ὀνομάζει γνωστά, καίτοι οὐδὲν γινώσκει περὶ αὐτῶν.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦ νὰ μάθωμεν ἐὰν τὸ θαῦμα ἀποτελῆται διὰ δυνάμεων ἢ νόμων φυσικῶν πολλῷ ἀνωτέρων τῶν γνωστῶν ἡμῖν, ἢ δι' ἀμέσου ἐνεργείας τῆς θελήσεως τοῦ Θεοῦ, εἶνε τοῦτο περιττὸν· διὰ ἡμᾶς, οἵτινες πιστεύομεν, ὅτι οἱ νόμοι τῆς φύσεως δὲν εἶνε εἰμὴ ἡ θέλησις τοῦ Θεοῦ, δύναμις ἅμα καὶ νόμος, Τὰ σώματα ἕλκονται, διότι ὁ Θεὸς θέλει ἀπαύστως τὴν ἕλξιν. Ἐὰν ἐπαυσε νὰ τὴν θέλῃ, θὰ ἐπαυσον καὶ ταῦτα ἑλκόμενα. «Οὐ ἐκτενῶ πάντα· ψάλλουσιν οἱ ἄγγελοι, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ καὶ ἐκτίσθησαν» (Ἀποκ. Δ' 11). Ἐὰν ἤθελε δόξει εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἐγκαταλείπῃ τὴν στίγμὴν ταύτην καθ' ἑαυτὸν οἷος ἦτο ἀπ' αἰώνων καὶ πρὸ τῆς δημιουργίας, τὸ σύμπαν θὰ ἐξηφανίζετο ὡς ἐλαφρός τις ἀτμός. Ὁ Θεὸς εἶνε ἡ αἰτία πάντων τῶν γεγονότων καὶ πασῶν τῶν αἰτιῶν. Ὑγιῶς λοιπὸν φιλοσοφοῦν, ἐνῶ ὁμολογοῦμεν, ὡς ἡ Βίβλος, ἐκ τῆς φύσεως εἰς τὴν πρώτην ταύτην αἰτίαν καὶ λέγωμεν πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει ἢ γίνεται εἶνε ἔργον ταύτης τῆς αἰτίας· καὶ πᾶν ὅ,τι φυσικὸν εἶνε καὶ θεῖον, ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην, λέγω ὡσαύτως τὸ πᾶν εἶνε θαῦμα, καὶ θαῦμα δὲν εἶνε κανέν (¹).

Ο ΛΟΡΔΟΣ ΡΟΣΒΕΡΥ
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ
ΤΟΥ ΓΛΑΔΣΤΩΝΟΣ

Ἐσχάτως ἐν Γλασκώβῃ τῆς Σκωτίας ἐγένοντο τὰ ἀποκαλυπτήρια νέου ἀνδριάντος τοῦ Γλάδστωνος. Τὸν πανηγυρικὸν ἐξεφώνησε τὸν πρώην ἡγέτης τοῦ φιλελευθέρου κόμματος καὶ πρωθυπουργὸς τῆς Μεγάλης Βρετανίας λόρδος Ρόσβερυ, ἐκ τῆς θαυμασίας δ' εἰκόνος, ἣν ἐχάραξε διὰ τὸν ἀρχηγόν του, δημοσιεύομεν αὐτοῦ τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν πίστιν τοῦ Γλάδστωνος.

«Ὁ ἀνδριὰς, εἶπεν ὁ λόρδος Ρόσβερυ, ἱδρύθη οὐχὶ διὰ κοινῶν ἐράνων, ἀλλὰ δι' ἐράνων ἐκ Γλασκώβης κυρίως, ἀδιαφόρως κομμάτων. Ἀνάγκη ἑπομένως ἡμῶν νὰ παραλείψω σχεδὸν πᾶσαν πολιτικὴν κρίσιν περὶ Γλάδστωνος. Ἐν τοιούτῳ πεπτωκότι, ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ ἄλλου, θὰ παρελείπον πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρον. Ὑπάρχουν χαρακτῆρες, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐὰν ἀφαιρέσετε τὴν πολιτικὴν, οὐδὲν ἀπομένει ἐξ αὐτῶν. Τοῦτο ὅμως δὲν ἠμβολίζει με τὸν Γλάδστωνα. Βεβαίως, διὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν συμπολιτῶν του ἦτο πολιτευτὴς, τιμώμενος μέχρι λατρείας ὑπὸ τῶν μὲν, ἀγρίως μισούμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων. Ἀλλ' οἱ ἔχοντες τὴν εὐτυχίαν νὰ γνωρίζουν αὐτὸν, εἰξεύρουν, ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀπετέλει τὸ ἐλάχιστον τοῦ χαρακτῆρός του μέρος. Τὸ κύριον χαρακτηριστικόν αὐτοῦ, εἰς ὃ ὑπετάσσοντο πάντα τὰ ἄλλα, ἦτο ἡ θρησκεία του. (Εὖγε! εὖγε!) Ὁ βίος, ὅστις μᾶλλον εἷλκυεν αὐτὸν, ἦτο ὁ βίος τῆς βιβλιοθήκης· τὸ θέμα, τὸ ὁποῖον περισσότερον τὸν ἐνδιέφερε, ἦτο τὸ θέμα τῆς ἡμέρας, καὶ ὅταν δὲν ἦτο κυβερνήτης, σπανίως τὸν ἐνδιέφερε ἡ πολιτική. Ἐὰν ἠκολούθει τὰς ἰδίας ῥοπάς, θὰ ἦτο μέγας θεολόγος· μεγαλείτερος ἴσως παντὸς ἄλλου ἐν Ἀγγλίᾳ. Θὰ ἦτο μέγας καθηγητὴς, ἐὰν ἦτο δυνατὸν νὰ ἱδρύθῃ πανεπιστήμιον, ἀρκετὰ μέγα διὰ νὰ περιλάβῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς διδασκαλίας του! (Γέλωτες) Θὰ ἦτο μέγας ἱστορικός, μέγας βιβλιοφίλος, θὰ ἠγωνίζετο μὲ ὁλοκλήρους βιβλιοθήκας καὶ θὰ ἐκάλει με Ἀκαδημίας, ἐὰν ἡ τύχη εἶχεν ἐγκλείσει αὐτὸν εἰς μοναστήριον. Εἶνε δυσχερὲς νὰ φαντασθῇ τις στάδιον, πλὴν ἴσως τοῦ στρατιωτικοῦ, ὅπου ἡ ἐνέργεια, ἡ νοημοσύνη, ἡ φιλοπονία του δὲν θὰ ἀνῆγον αὐτὸν εἰς τὴν κορυφήν. Ἐν τούτοις ἡ πολιτικὴ ἀπησχόλησεν αὐτὸν καὶ τὴν ζωήν του ὅσον ζῆλόν τινα ἐρωμένη ἕως καὶ ἂν εἶνε, δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν ἀπορροφήσῃ ἐξ ὁλοκλήρου.

Αἱ δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀνέφερα, φαίνονται ἀνήκουσαι εἰς γίγαντα καὶ εἰς θαῦμα, ἐννοῶ δὲ τοὺς ἀποστρέφοντας τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ θαυμαστοῦ τούτου χαρακτῆρος, ἐπὶ τῇ σκέψει, ὅτι κεῖται λίαν μακρὰν αὐτῶν, διὰ νὰ τοὺς ἐνδιαφέρῃ, καὶ εἶνε λίαν ἀπρόσιτος ἢ ὥστε νὰ τοὺς βοηθῇ καὶ δρεπιάζῃ πρὸς ἀναγνώσεις περὶ Ἡρακλέους καὶ περὶ Ἕκτορος, περὶ ἡρώων μυθικῶν, τῶν ὁποίων τοὺς ἀθλοὺς ἀδύνατον νὰ ἐπαναλάβου, οἱ σήμερον ζῶντες θνητοί. Ναί! Τοῦτο εἶνε ἀληθές. Δὲν ἐπροικίσθημεν διὰ πνευματικῶν δώρων, ἵνα πρὸς τὰ τοῦ Γλάδστωνος, οὐδ' ἐλπίζομεν νὰ συμβαδίσωμεν μετ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἄσκησίν των. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, ἡ μεγάλη αὐτοῦ δύναμις ὑπῆρξεν ὁ χαρακτὴρ, καὶ μεταξὺ τοῦ μεγάλου πλήθους, πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπευθυνόμαι, οὐδένα δύναται νὰ μὴ βοηθήσῃ νοητοῦτος χαρακτήρ. (Εὖγε! Εὖγε!) Αἱ τρεῖς μεγάλαι ἀρεταί, αἱ ὁποῖαι ἔκαμαν αὐτὸν ὅ,τι ἦτο, εἶνε τὸ θάρρος, ἡ φιλοπονία, ἡ πίστις συσσωματωμένη μὲ τὴν καρδίαν του,—ἰδοὺ οἱ τρεῖς μοχλοί, δι' ὧν ἐκίνησε τὸν κόσμον. (Παταγώδεις καὶ παρατεταμέναι ἐπευφημίαι).

Δὲν ὁμιλῶ περὶ τῆς θρησκευτικῆς αὐτοῦ πίστεως. Τοῦτο ἀπαιτεῖ ῥητορα καταλληλότερον καὶ περίστασιν μᾶλλον εὐκαιρον· ἀλλὰ πάντες ὅσοι ἐγνώρισαν τὸν Γλάδστωνα εἰξεύρουν, ὅτι αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ οὐσία, ὁ χυμός, ἡ κινητήριος δύναμις τῆς ζωῆς του. Ὅσον ὅμως καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα φαίνεται παράδοξον, ἐνῷ ἡ φιλοθρησκεία αὕτη εἶχυε πολλοὺς—ἀπεμάκρυνεν ἀπ' αὐτοῦ ἄλλους, ὄχι ἀθρήσκους, ἀλλ' οἵτινες ὑπώπτευον τὴν εἰλικρίνειαν τόσον καταδήλου εὐλαβείας καὶ εἰς τοὺς ὁποίους, ἐκτραφέντας εἰς τὴν σκληρὰν ἀτμοσφαῖραν τῆς μετριότητος, ἀπήρεσκεν ἡ ἀνάμιξις θρησκείας καὶ πολιτικῆς. Οὗτοι ὅμως, καίτοι ἀρκούντως πολυάριθμοι, ἀποτελοῦν ἐξαίρεσιν. Καὶ οὐδεὶς δύναται, ὑποθέτω, ν' ἀμφισβητήσῃ, ὅτι ὁ Γλάδστων ὄχι μόνον ἐξύψωσε τὸν τόνον τῶν δημοσίων συζητήσεων, ἀλλ' ἐνέβαλψε καὶ ἐνενέωσε τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τῆς κοινωνίας, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐκινεῖτο. Δὲν ὁμιλῶ ὅμως ἐγὼ ἰδιαιτέρως περὶ τῆς πίστεως ταύτης σήμερον. Ὅ,τι παρίσταται εἰς τὴν μνήμην μου εἶνε ἡ πίστις, μεθ' ἧς ἐνεκολπώθη καὶ ὑπεστήριξε μεγάλας συμφορὰς. Καὶ ἐν τούτῳ εἶχε πίστιν ἱκανὴν νὰ κινήσῃ ὄρη, ὑπῆρχαν δὲ περιστάσεις καθ' ἃς πράγματι ἐκίνησε τὰ ὄρη. (Εὖγε! Εὖγε!) Δὲν ἀπεραίζεν ἐλαφρῶς. Δὲν ἐπαυσεν δὲ ἐξ τὰς ἐπιφάνειας τοιαύτας. Ἀλλ' ὅταν ἐπείθετο, ὅτι ὑπόθεσίς τις ἦτο δικαία, ἐνεφορεῖτο αὐτῆς, ἐνενέετο ὑπ' αὐτῆς διὰ τῆς μᾶλλον ἐπιτακτικῆς βεβαιότητος, ἥτις ποτὲ ἐνεπνεύσθη ἄνθρωπον. Δι' αὐτὸν τότε, ἐμπόδια, ἀντιρρήσεις, συμβουλαὶ ἀφιερρύπων καὶ ἐπικριτῶν ἦσαν μηδέν. Ὥρμα πρὸς τὰ ἐμπόδια μετὰ τῆς ὁρμῆς θυέλλης, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς στερρᾶς ἐμμονῆς πανισχύρου τινὸς μηχανῆς. Ἐννοεῖται, ὅτι, ὡς πᾶς πολιτευόμενος, κατέφευγε καὶ εἰς προχείρους λύσεις. Ἀπεδέχετο λύσεις κατωτέρας τῶν ἱκανιῶν του. Ἀλλ' ἡ ἀκατάβλητος αὐτοῦ πίστις, ὄχι εἰς ἑαυτὸν—καίτοι ἡ πίστις ἐνίσχυε ταύτην—ὄχι εἰς ἑαυτὸν ὅμως, ἀλλ' εἰς τὴν ὑπόθεσίν του, ἐστήριζεν αὐτὸν διὰ μέσου τῶν ἐπιβεβλημένων ἀποτυχιῶν καὶ συμβιβασμῶν τῆς στιγμῆς καὶ ἐκράτει τὴν κεφαλήν του ὑψηλὰ, ὑψηλὰ, εἰς τοὺς οὐρανούς. (Ἐπευφημίαι). Τοιαύτη πίστις, τοιαύτη ἠθικὴ πεποίθησις δὲν ἐδόθη εἰς πάντας. Ὅλα τὰ φυσικὰ ἔργα τοῦ Γλάδστωνος ἀπετελοῦντο ἀπὸ ἀμφιβόλους ῥάβδους χρυσοῦ, ὄχι ἀπὸ χρυσόλιθον. Δὲν ὑπάρχει ἴσως ἄνθρωπος ἄνευ πίστεώς τινος πρός τινα ὑπόθεσιν ἢ πρός τι πρόσωπον. Ἀλλ' ἂν ὑπάρχῃ, ἂς ἀντλήσῃ θάρρος, βλέπων ὁποίαν δύναμις ὑπῆρξε διὰ τὸν Γλάδστωνα ἡ πίστις.

Ὁ Γλάδστων δι' ἀκρίνετο διὰ τὴν παῤῥησίαν αὐτοῦ καὶ τὸ θάρρος. Ἀποτελεῖ τοῦτο χρεῖαν, τὴν ὁποίαν ἐξετίμα εἰς τοὺς ἄλλους καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἠρέσκετο μεγάλως, ἀλλ' εἶχε τὸ ὑπανιώτερον καὶ ἐκλεκτότερον παντὸς θάρρους—ἐννοῶ τὸ ἠθικὸν θάρρος! (Ἐπευφημίαι). Τοῦτο ἀπετέλει τὸ ὑπατον τῶν χαρακτηριστικῶν του. Συμβρόνδε του εἰς τὸ Λύκειον τοῦ Ἤτον μοῦ διηγήθη, ὀλίγον πρὸ τῆς ὁποίας ἀπῆρξεν αὐτοῦ ἡ τελευταία ὁμιλία, ἀνεκλαβεῖς καὶ ἀνειμένας τινὰς προπόσεις ἐπροτάθησαν, ὅλοι δὲ οἱ παριστάμενοι προέπιον, πλὴν τοῦ νεαροῦ Γλάδστωνος. Παρὰ τὴν θέλλαν τῶν προτροπῶν, τῶν ἀπειλῶν, τοῦ γελοίου, τὴν ἐκραγείσαν περὶ αὐτοῦ, ἐκεῖνος ἐκάλυψε διὰ τῶν χειρῶν τὸ πρόσωπον καὶ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ὑπεχώρησε. Κάθε μαθητὴς γνωρίζει ὁποῖαν θάρρος ἀπαιτεῖ τοῦτο καὶ πόσην καὶ αὐτὴ ἡ μαθητικὴ ἡλικία τὸ ἐξετίμησε, ἀμφοῦ γνωρίζομεν μαθητὴν τοῦ Ἤτον γράφοντα εἰς τοὺς γονεῖς του, ὅτι προτιμᾷ τὴν Ὀξφόρδην τῆς Καταβριγίας μόνον καὶ μόνον διότι εἰς τὴν Ὀξφόρδην θὰ ἔχῃ τὸ ἀναπαυστικὸν ἀγαθὸν τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Γλάδστωνος.

Ἡ ζωὴ τοιούτων ἀνδρῶν ὁμιλεῖ ἀφ' ἑαυτῆς, οὐδ' ἔχουν αὐτοὶ ἀνάγκην τοιούτων ἀνδριάντων. Ἀποβλέπουν πρὸς τὸ μέλλον μετὰ πεποιθήσεως τῶν ὑψηλῶν σκοπῶν καὶ τῶν ὑψηλῶν ἀγώνων των. Οἱ ἀνδριάντες δὲν εἶνε διὰ αὐτούς. Εἶνε δὲ ἡμᾶς—(Εὖγε! Εὖγε!)—διὰ νὰ μᾶς ἐμφορῶμεν τῆς συνειδήσεως τῆς ἐξ πίστεως, τῆς συνειδήσεως τοῦ ἰδίου καθήκοντος.

Ἀποκαλύψατε λοιπὸν τὸ ἄγαλμα τοῦτο· Ἀς ἱσταται ἐδῶ ὡς ἐνσάρκωσις πίστεως, ἠθικοῦ θάρρους, φιλοπονίας καὶ ἀρετῆς. Ἀς ἀναμιμνήσκῃ καὶ εἰς τὸν κοινότερον διαβάτην τὸν ἀκατάβλητον χαρακτῆρα, τὸν ὁποῖον ἐκπροσωπεῖ, τὴν

(¹) Σ Μ. Τὸ πᾶν εἶνε θαῦμα, διότι οὐδὲν παρήχθη ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τὰ πάντα προῆλθον ἀπὸ τὸν Θεόν. Οὐδὲν εἶνε θαῦμα, διότι ὁ Θεὸς ἐνεργεῖ τὰ πάντα μετὰ περισσῆς εὐκολίας, καὶ κανὲν δὲν εἶνε ἀνώτερον ἀπὸ τὴν σοφίαν του καὶ τὴν δύναμίν του.

μακρὰν αὐτοῦ, ζωὴν καὶ τοὺς τιμιωτάτους καὶ ὑψηλοὺς σκοποὺς του. Ἂς χαιρετίζῃ ὡς διὰ παραδόσεως ἀθανάτου τὸν λαόν, ὅστις ζῇ καὶ ἐργάζεται καὶ ἀποθνήσκει πέριξ τοῦ μνημείου τούτου (Παρατεταμένοι, ἐνθουσιώδεις, φρενιτιώδεις χειροκροτήματα καὶ βαθυτάτη συγκίνησις).

ΜΙΧΑΗΛ Ι. ΓΑΛΑΝΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ

εἰς τὴν εὐαγγελικὴν περικοπὴν καὶ τὴν ἑορτὴν ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας.

Δικαίως ὁ ὀρθόδοξος κόσμος πανηγυρίζει μὲ τόσην εὐλάβειαν καὶ τιμὴν καὶ ἐνθουσιασμὸν τὴν μεγάλην καὶ λαμπρὰν ἑορτὴν τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ Ἀειπαρθένου Μαρίας. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Κεχαριτωμένης Κόρης, τῆς Εὐλογημένης μεταξὺ τῶν γυναικῶν, ἦτο σύγχρονος Εὐαγγελισμὸς χαρμόσυνος δι' ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἐὰν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ ἔφερε πρὸς τὴν Παρθένον τὴν εἴδησιν τῆς μεγάλης τιμῆς, εἰς τὴν ὁποίαν τὴν ἠξίωσεν ὁ Βασιλεὺς τοῦ Οὐρανοῦ καὶ τῆς Γῆς, ἀλλ' εἰς τὴν καλὴν ταύτην εἴδησιν εἶχεν ἡ ἀνθρωπότης ὁλόκληρος τὰ φαιδρὰ Εὐαγγέλια τῆς ἀπελευθερώσεως καὶ τῆς σωτηρίας της. Ἡ ὑπόσχεσις, ἡ ὁποία εἶχε δοθῆ ἐντὸς τοῦ Παραδείσου, ὅταν ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα ἐξεδιώκοντο ἀπ' αὐτοῦ, ἤρχισε νὰ πραγματοποιῆται τώρα ἐκεῖ, εἰς τοὺς οὐρανίους καὶ χαριτωμένους λόφους τῆς περικάλλους Ναζαρέτ. Ἀπὸ τὴν ἁγνὴν καὶ ἄμωμον καὶ ὑπεραγίαν Κόρην ἔμελλε πλέον νὰ ἔλθῃ γρήγορα εἰς φῶς Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ συνέτριβε τοῦ ὄφεως τὴν κεφαλήν.

Ματαίως ἐπὶ τόσους αἰῶνας εἶχε ζητήσει ὁ ἄνθρωπος νὰ σηκωθῇ μόνος του ἀπὸ τὴν πτῶσιν. Ἡ φιλοσοφία του, ἡ καλλιτεχνία του, ἡ ρητορική του, αἱ ἐπιστήμαι του, αἱ τέχναι του, αἱ ἐφευρέσεις του, ἐστάθησαν ἁπλᾶ ἀτολμία, τὰ ὁποῖα τοῦ ὑπῆρξαν ἄχρηστα καὶ ἀνωφελῆ. Ἀπὸ ὅλα ταῦτα δὲν εὗρηκε περισσότερον φῶς, περισσοτέραν εἰρήνην, περισσοτέραν δικαιοσύνην, περισσοτέραν ἐλπίδα καὶ παρηγορίαν καὶ ἄνεσιν. Τὰ δεσμά του ἦσαν ἀρκετὰ βαρεῖα καὶ δυνατά, ὥστε ὅλαι του αἱ προσπάθειαι νὰ μὴ ἠμποροῦν νὰ τὰ θραύσουν. Ὁ βάρβαρος τὸν ἔσυρεν εἰς τοιοῦτον βάθος, ὥστε πᾶσα ἀπόπειρά του, ὅπως ἐξέλθῃ, νὰ τὸν καταχώνῃ ἀκόμη βαθύτερα. Ὁρμῶν πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐστρέφετο πρὸς τὰ ὀπίσω, ζητῶν τὴν λαμπάνα μετ' ἀμυδρόν τινα φωτεινὸν σημεῖον ἐπανέπιπτεν εἰς τὸ σκότος. Καὶ ποθῶν μὲ μέθην παραφορᾶς τὴν ζωήν, περιέφερεν ἐντός του τὴν ἰσῆψιν καὶ τὰ ἀκατάβλητα σπέρματα τοῦ θανάτου εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ βίου του, τὴν ἠθικήν, τὴν πνευματικήν, τὴν θρησκευτικήν, τῶν κοινωνικῶν.

Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν ἔμελλε νὰ προέλθῃ ἡ σωτηρία; Ὁ ναὸς τῶν Ἰουδαίων εἶχε χρεωκοπήσει. Οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ πρεσβύτεροι, οἱ Φαρισαῖοι, οἱ γραμματεῖς εἶχον διαστρέψει καὶ καταπατήσει τὸν Νόμον, τὸν ὁποῖον καμμία δύναμις τοῦ κόσμου δὲν ἦτο ἱκανὴ νὰ ἀναστήσῃ. Ἀπὸ τὸ ὑπερήφανον ἄλλοτε Ἱερόν των, ἔλειψε πλέον κάθε λόγος ὑπάρξεως. Καὶ δὲν τοῦ ἀπέμενε τίποτε ἄλλο παρὰ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τοῦ εἶπε κατόπιν ὁ Χριστός, νὰ μὴ μείνῃ δηλαδὴ λίθος ἐπάνω εἰς λίθον.

Ἡ φιλοσοφία εἶχε καταλήξει καὶ αὐτὴ εἰς ἕνα μεγάλον μηδενικόν. Αἱ ἀπειλαὶ καὶ αἱ θερμαὶ ἀναφωνήσεις τῶν προφητῶν ἀπέβησαν μάταιαι καὶ κεναί. Αὐτοὶ ἐλιθοβολήθησαν ἢ ἐπριονίσθησαν. Ὁ Σωκράτης ἔλαβεν εἰς ἀνταμοιβὴν του τὸ κώνειον. Ἀλλ' οὔτε αἱ διδασκαλίαι των καὶ ἡ ἰσχυρὰ καὶ ἐμπνευσμένη φωνή των, οὔτε ὁ τρόπος τοῦ βίου των, οὔτε ὁ θάνατός των ἐπέφεραν τὴν παραμικρὰν διόρθωσιν. Διότι οὔτε τὰ στόματα των, ἀλλ' οὔτε τὸ αἷμα τῶν ἐνεῖχαν τὴν δύναμιν τὴν φωτοδοτικήν, τὴν σωτειρα, τὴν ζωοποιόν.

Καὶ ἡ Ῥώμη ὑψώθη, μόνον διὰ νὰ καταρρίψῃ κάθε ἀξιωματικόν. Ὑπὸ τὴν δύναμίν της ἐλιπαίνετο κάθε εὐχερὴς ζωή. Ἡ δικαιοσύνη της ἐξέθρεψε τὴν θρασυτέραν ἀνομίαν, καὶ ἡ στρατιωτικὴ καὶ πολιτικὴ ἀρετή της κατέβηκεν εἰς τὴν τεραστίαν ὠμότητα καὶ θηριωδίαν τοῦ Νέρωνος, εἰς τὴν κτηνώδη ἀσέλγειαν καὶ ἀχολασίαν τῆς Μεσσαλίνας. Ἡ ἐργασία τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, τοῦ Θεοφίλου, τοῦ Πραξιτέλους, τοῦ Ξενοφῶντος, τοῦ Περικλέους, τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Δημοσθένους, τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Κάτωνος, τοῦ Κικέρωνος, τοῦ Βεργιλίου, τοῦ Σκιπίωνος, τοῦ Καίσαρος, κατὰ τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν τρόπον, εἰς οὐδὲν ὠφέλησε, καὶ δὲν κατώρθωσε πίποτε διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς ἀβύσσου. Μεγάλα ὀνόματα, ἀλλὰ καὶ μεγάλαι ἀδυναμίαι· μεγάλαι δόξαι, ἀλλὰ καὶ μεγάλα κακά, ἢ οὐδὲν ἀγαθόν!!!

Τί εἶνε ἀλήθεια;

Ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἔλθῃ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον, καὶ σκόμη προτήτερα, ὄχι μόνον δὲν τὴν ἐγνώριζον, ἀλλ' οὐδ' ἐπίστευον εἰς τὴν ὕπαρξίν της. Ὁ Πιλάτος, ὅτε ἔλεγε πρὸς αὐτόν, «τί ἐστιν ἀλήθεια», ἀντεπροσώπευεν ὅλην τὴν σύγχρονον ἐποχήν του. Τὸ χάος τῶν θρησκειῶν ἦτο τοιοῦτο, καὶ αἱ φιλοσοφικαὶ πολυγνωμίαι τόσαι, ὥστε ἡ ἀλήθεια ἐθεωρήθη ἁπλῆ λέξις. Καὶ ὅμοῦ μὲ τὴν ἀλήθειαν κενὸς λόγος κατήντησε καὶ ἡ ἀρετή. Ὁ Βρουτος, αὐτοκτονῶν, τοιαύτην ἔβαλε φωνήν. Ἀλλὰ καὶ ἡ τότε παγκόσμιος κατάστασις δὲν ἄφηνε μαρτυρίαν διαφορετικήν. Ἡ βία ἐδεσπόζεν ὁμοῦ μὲ τὴν πονηρίαν. Καὶ τὸ πνεῦμα, φυγαδευθέν, ἐδώκεν εἰς τὴν σάρκα τὴν παντοκρατορίαν. Ἀπὸ παντοῦ, ἀπὸ τὰ βάθη τῶν οἴκων, ἀπὸ τὰ ἱερὰ τῶν ναῶν, ἀπὸ τὰς πλατείας, ἀπὸ τοὺς δρόμους, ἀπὸ τὰς ἀγυιὰς ἀπὸ τοὺς κήπους, ἀπὸ τὰς ἐξοχάς, ἀπὸ τὰς πόλεις, ἀπὸ τὰ χωρία, ἀπὸ τὰς παραλίας, παντοῦ καὶ εἰς πᾶσαν ἐποχὴν ἀνεκύπτανε ἐπιβάλλαν θρησκευτικὰ ὄργια, ὁρμαὶ κτηνῶν, τεράτων ἀπολαύσεις, ἀχαλινώτου δείγματα ἠθικοῦ.

Ποῖος θὰ ἔθετε φραγμὸν εἰς τὴν κατάστασιν αὐτήν; Ποῖος θὰ ἀνεχαίτιζε τὸ ῥεῦμα τοῦ ἐλέθρου καὶ τῆς φθορᾶς, καὶ θὰ κατηύγαζε τὰς ἀβύσσους τοῦ σκότους μὲ τὸ ἰσχυρὸν καὶ παρήγορον τῆς ἀληθείας φῶς; Ποῖος θὰ ἔστηνε τὸ ἀρμὸ τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἀγάπης, τῆς ἀγαθότητος, τῆς ἀδελφότητος, τῆς σωφροσύνης, τῆς ἁγνότητος, καὶ τῆς ζωῆς τοῦ πνεύματος ἐκεῖ, ὅπου ἐμαίνοντο καὶ ἐβρυχῶντο καὶ ὠργιάζαν τὰ κτηνωδέστερα πάθη καὶ αἱ θηριωδέστεραι τῶν κακουργιῶν; Ποῖος θὰ ἔβαλε τὴν τρόπιν τὴν πορφύραν, τὸν ἀνυπόδητον πρὸς τὸν σκηπτοῦχον, καὶ θὰ ἔφερε τὸ στέμμα πρὸς τὴν καλύβην τοῦ ἐπαίτου; Ποῖος θὰ ἔταττε τὸν πλοῦτον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πενχείας, καὶ θὰ καθίστα ἕνα Ἡρακλῆ δεράποντα ἑνὸς παιδίου; Ποῖος θὰ ἔχυνε τὸ βάλσαμόν τῆς παρηγορίας εἰς τὰς καρδίας τῶν τεθλιμμένων καὶ θὰ ἐνεθάρρυνέ τους ἀπηλπισμένους, καὶ θ' ἀνεζωοῦσε τοὺς κοπιασμένους; Ποῖος θὰ καθυπέτασε τὴν σάρκα εἰς τὸ πνεῦμα, τὸ πάθος εἰς τὸ καθῆκον, τὸν ἐγωισμὸν εἰς τὴν αὐταπάρνησιν; Ποῖος, ἀπομακρύνων τὸν ἄγγελον, ὅστις ἐφύλαττε μὲ φλογίνην ῥομφαίαν τὴν εὐρύχωρον θύραν τοῦ παραδείσου, θὰ διήνοιγεν αὐτὴν εἰς ἅπαντας τὰ ἐδέχετο καὶ ἀγαλλιῶντας τέκνα τοῦ Θεοῦ;

Εἷς καὶ μόνος. Ἐκεῖνος, τὸν ὁποῖον προαναφώνησαν οἱ Πατριάρχαι, καὶ προαναγγείλαν οἱ προφῆται, καὶ προησθάνθησαν οἱ σοφοί, καὶ ἐποθήσαν οἱ λαοί, καὶ ἤλπισαν τὰ ἔθνη. **Εἷς καὶ μόνος,** ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὅστις, κατὰ τὴν γενικὴν προσδοκίαν, ἔμελλε νὰ ἦνε καὶ τέκνον τῆς Παρθένου. Αὐτὸς θὰ ἔφερε τὴν ἀλήθειαν, τὸ φῶς, τὴν παρηγορίαν, τὴν ἐγκαρδίωσιν, τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐπιείκειαν, τὴν συνδιαλλαγὴν τὴν ἡμέρωσιν, τὴν ἱλαρότητα, τὴν ἀθωότητα· ἐν ὅσῳ θὰ τὸν προσεδέχοντο, θὰ ἐπαύετο ἡ βασανίαν τοῦ πνεύματος, τῆς καθαρότητος τῆς καρδίας, τοῦ σεβασμοῦ τῆς κόρης, τῆς ἱερότητος τῆς γυναικός, τῆς προσωπικότητος τοῦ παιδίου, τῆς στοργῆς τοῦ ὀρφανοῦ, τῆς περιθάλψεως τοῦ πτωχοῦ, τῆς νοσηλείας τοῦ ἀσθενοῦς, τοῦ χορτασμοῦ τοῦ πεινασμένου, τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἐγκαταλελειμμένου. Αὐτὸς θὰ κατέλυε τὰς ἔχθρας, καὶ θὰ ἔσβυνε τὰ μῖση, καὶ θὰ ἡνώνε τὰ διεστῶτα, καὶ θὰ ἐδημιούργει μεταξὺ τῶν μυριάδων τὴν μίαν καρδίαν καὶ ψυχήν, καὶ θὰ ὡδήγει τὸν ἄνθρωπον μέχρι τοῦ Θεοῦ, ἐρχόμενος ὁ Θεὸς Αὐτὸς μέχρι τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἐὰν ἦτο ἡ τῶν ἐθνῶν ἡ προσδοκία, ἡ ῥάβδος, ἤτις ἔμελλε νὰ βλαστήσῃ ἀπὸ τῆς ῥίζης Ἰεσσαί, τῆς μεγάλης βουλῆς ὁ ἄγγελος, ὁ ἀμνός, ὅστις ἦθελεν ἄρει τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου, τοῦ Ἰακὼβ τὸ ἄστρον, ὁ λυτρωτὴς τοῦ Ἰσραήλ, τῶν ἐθνῶν ὁ ἐλευθερωτής, ὁ δίκαιος τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Ἡσαΐου ὁ Ἐμμανουήλ. Καὶ τὴν ὑπερφυσικὴν καὶ θείαν τοῦτον σύλληψιν ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἐξ τῆς Παρθένου Μαριὰμ εὐηγγελίσθη πρὸς αὐτὴν ὁ Γαβριὴλ, ὁπόταν κόρη δεκαπενταετὶς διέμενεν εἰς Ναζαρέτ.

Ὁ Εὐαγγελισμὸς αὐτὸς ὑπῆρξεν ἡ αὐγὴ ἡ φαεινή, ἡ πανευφροσύνος ἐλπίς, τὸ τόξον τὸ οὐράνιον, τὸ ἆσμα τὸ τερψίθυμον, τὸ μέλος τὸ ἡδύμολπον ὁ κάλυξ τῆς ἀναγεννήσεως, τοῦ χάους τὸ γεφύρωμα, ἡ κλίμαξ ἡ οὐράνιος ἡ χαριαθεῖσα εἰς τὴν γῆν, ἡ αὔρα ἡ γαλήνιος, ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερώσεως, τῆς συνδιαλλαγῆς τὸ προαναπαύσασμα, ἡ μήτηρ ἡ καλλιτεκνοῦσα τῶν περιφήμων ἑορτῶν καὶ τῶν ἐκλάμπρων πανηγύρεων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐκ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐβλάστησαν καὶ ἀπέρρευσαν ἡ Γέννησις, ἡ Βάπτισις, ἡ Μεταμόρφωσις, ἡ Σταύρωσις, καὶ ἡ Ἀνάστασις πρωΐτερ κ' ἡ Ἀνάληψις· ἀλλὰ κ' αἱ ἄλλαι ὅλαι ἑορταὶ τῶν μυριάδων τῶν ἁγίων, τῶν μαρτύρων, τῶν Πατέρων, τῶν ὁσίων καὶ τῶν Ὁμολογητῶν, τὴν πρώτην ἐχουσιναρχὴν ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Ἡ δροσερότης της, ἡ χάρις της, ἡ αἴγλη της, ἡ δύναμις καὶ ἡ ζωή της, παρέμειναν ἀμείωτοι καὶ ἀναλλοίωτοι καὶ ἄθραυστοι ἀπὸ τοῦ χρόνου τὴν ὀρυκτικὴν καὶ καταστρεπτικὴν ῥοήν. Ἡ Κεχαριτωμένη Κόρη, τῆς Ναζαρὲτ τὸ καύχημα, τῶν γυναικῶν τὸ σέμνωμα, τοῦ οὐρανοῦ, ἡ Δέσποινα, τῶν τεθλιμμένων ἡ ἐλπίς, τῶν δεομένων ἡ ἐνθάρρυνσις, τῶν ὀρφανῶν ἡ μήτηρ, τῶν ἀγωνιζομένων ἡ ἐνίσχυσις, τῶν στεναζόντων ἡ παρήγορος, ὑμνεῖται, καὶ πανηγυρίζεται τὴν σήμερον ἀπὸ ἑκατομμύρια πιστῶν, εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς καρδίας τῶν ὁποίων ἀσπάζει πάντοτε ἀθάνατος, παντοτεινὴ βασίλισσα, ἀκλόνητος καὶ ἄστοστος ἀπὸ τὰς τρικυμίας τῶν αἰώνων. Κ' ἡ εὐαγγελισμὸς τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, τὴν μητέρα τοῦ Σωτῆρός μας, τοῦ Λυτρωτοῦ τῆς γῆς μένει διὰ παντὸς, ἐλπίδος θάρρους, ἀγαστάσεως καὶ σωτηρίας δύναμις.

Ὦ μῆτερ πολυεύσπλαγχνε, οἰκτίρμον, τοῦ Κυρίου μας, εἰς χεῖρας τοῦ ὁποίου κεῖται οὐρανὸς καὶ γῆ, Παρθένε πάγκγνε, ἀμόλυντε, ἥτις τὴν προστασίαν Σου δωρεῖς εἰς ὅσους ζῶσι καθαροί, ἐλεύθεροι ἀπὸ τὰ πάθη τὰ αἰσχρά, τὰ εὐτελῆ, τὰ πονηρά, ἢ ὅπου μὲ μετάνοιαν καὶ δάκρυα θερμά, εἰλικρινῆ, ἐγκάρδια, συγχώρησιν καὶ ἄφεσιν ζητοῦν τῆς ἁμαρτίας οἱ ταλαίπωροι υἱοί, ὅταν ὁ πόθος τους φλογίσῃ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἀτιμίας νὰ ἀπαλλαγοῦν, βοήθησέ μας Σύ, φιλάνθρωπε, τὸν δρόμον τοῦ βορβόρου, τῆς καταστροφῆς γ' ἀφήσωμεν, καὶ κάμε ὥστε οἱ καρποὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ Σου μ' ἀφθονίαν καὶ περίσσειαν ν' ἀναφανοῦν εἰς τὰς ψυχάς μας, εἰς τοὺς οἴκους μας, εἰς τὴν Ἁγίαν Ἐκκλησίαν μας, καὶ εἰς τὸ καταφρονημένον Γένος μας. Εὐδόκησε, Προσκυνητὴ Παρθένε μας, ὥστε αἱ κόραι κ' αἱ γυναῖκες τῶν Ἑλλήνων ν' ἀναστρέφωνται μὲ εὐσέβειαν διὰ θερμὴν, μὲ τὴν λατρείαν τῆς τιμῆς, τῆς πίστεως, τῆς σωφροσύνης, τῆς ἁγνότητος, τῆς δόξης καὶ τῆς προκοπῆς τοῦ Ἔθνους των. Εὐδόκησε ὥστε οἱ ἄνδρες καὶ οἱ νέοι μας νὰ ζοῦν μὲ ἀκηλίδωτον καὶ τιμημένον μέτωπον, διὰ τιμὴν τοῦ ἑαυτοῦ των, τῆς πατρίδος των, τῆς Ἐκκλησίας των, τοῦ Γένους των. Μεσίτευσε πρὸς τὸν Υἱόν Σου καὶ Σωτῆρά μας, ὦ Παναγία Δέσποινα, νὰ ἐλεήσῃ τὸν λαόν μας καὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ νὰ μᾶς ἀναδείξῃ ὅπως ἄλλοτε, πρώτους σημαιοφόρους τοῦ Εὐαγγελίου του, κλεινὰ δόξαμε ὑπηρέτας καὶ ἐργάτας τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης, τῆς ἀγάπης Του, καὶ ἀθλοφόρους μάρτυρας καὶ ἀγωνιστὰς τῆς θείας βασιλείας Του.

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΠΕΡΙΚΟΠΗΣ
ΤΗΣ ΕΡΧΟΜΕΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

(Γαλατ. Α'. 11—19).

Φέρω δὲ εἰς γνῶσιν σας, ἀδελφοί, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον σᾶς ἐκήρυξα καὶ κηρύττω πάντοτε, δὲν εἶνε ἀνθρωπινον. Διότι δὲν τὸ παρελαβον ἀπὸ ἄνθρωπον, οὐδὲ ἐπὸ ἀνθρωπον τὸ ἐδιδάχθην, ἀλλὰ μοῦ τὸ ἐφανέρωσε καὶ μοῦ τὸ ἐδίδαξεν αὐτὸς ἀμέσως ὁ Κύριός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός δι' ἀποκαλύψεώς αὐτοῦ. Διότι ἔχετε ἀκούσει, ὅτι ἐγὼ προηγουμένως ἀνῆκον εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ ἐπρόσβυον τὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐφλογιζόμην ἀπὸ τὸν φανατισμόν αὐτῶν, ἐδίωκα δι' μὲ σφοδρότητα καὶ μανίαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ἐπροσπάθουν μὲ κάθε τρόπον νὰ τὴν καταστρέψω καὶ νὰ τὴν ἐξοντώσω. Καὶ εἰς τὴν Ἰουδαϊκὴν εὐσέβειαν, καὶ τὴν μάθησιν, καὶ τὴν γνῶσιν, καὶ τὴν φλόγα, εἶχον μεγάλην προκοπὴν μεταξὺ τοῦ γένους μου, εὐδοκιμῶν περισσότερον ἀπὸ πολλοὺς συνηλικιώτας μου, κατεχόμενος ἀπὸ μεγάλον καὶ ὑπερβολικὸν ζῆλον πρὸς τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις τῶν προγόνων μου, τὰς ὁποίας ἐνόμιζον ὅτι κατέστρεφεν ἡ νέα πίστις. Ὅτε ὅμως ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ φανερώσῃ δι' ἀποκαλύψεώς τὸν Υἱόν του εἰς ἐμέ, καὶ νὰ μὲ καλέσῃ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ κηρύττω αὐτὸν καὶ τὸ εὐαγγέλιόν του μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, καθὼς με εἶχε προωρισμένον ἀπὸ τὴν κοιλίαν τῆς μητρός μου, ἐπειδὴ προεγνώριζεν ὅτι δὲν θὰ ἤμην ἄχρηστος εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, δὲν ἔσπευσα εἰς ἀνθρώπους νὰ ἀνακοινώσω τοῦτο καὶ νὰ ὑποβληθῶ εἰς δοκιμασίαν, οὐδὲ ἀνέβην εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα διὰ νὰ εὕρω ἐκεῖ τοὺς Ἀποστόλους καὶ λάβω ἐγκρίσιν καὶ συστάσεις ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν Δαμασκόν, ὅπου ἡ ἀποκάλυψίς μου ἔγινεν, ἐνῷ ἐπήγαινα ἐκεῖ διὰ νὰ ἴδω κόσμον τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, ἀπῆλθον εὐθὺς εἰς τὴν Ἀραβίαν, καὶ πάλιν ἐγύρισα ὀπίσω εἰς τὴν Δαμασκόν. Μόνον δὲ ὕστερον ἀπὸ τρία ἔτη ἀνέβην εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, διὰ νὰ εὕρω τὸν Πέτρον καὶ νὰ φέρω εἰς γνῶσίν του νὰ κατ' ἐμὲ καὶ συνεννοηθῶμεν διὰ τὰς ἐργασίας καὶ τὴν πρόοδον τῆς Ἐκκλησίας. Ἐμείνα δὲ τότε πλησίον του ἡμέρας δεκαπέντε, χωρὶς νὰ ἴδω κανένα ἄλλον ἀπόστολον, παρὰ μόνον τὸν Ἰακωβον, τὸν συγγενῆ τοῦ Κυρίου, ἐπίσκοπον τῶν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα χριστιανῶν.

Ἀπὸ ὅλα λοιπὸν αὐτὰ, ἀδελφοὶ χριστιανοὶ τῆς Γαλατίας, καὶ ἀπὸ ὅσα κατωτέρω θὰ σᾶς εἴπω, βλέπετε ὅτι ἐγὼ ἐγεινα ἀπόστολος ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν Κύριόν μας Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἀπ' αὐτὸν ἀμέσως ἐδιδάχθην τὸ εὐαγγέλιόν του, τὸ ὁποῖον εἶναι καθαρὸν καὶ γνήσιον, ὡς τὸ παρέλαβα ἀπὸ τὴν θείαν πηγήν του. Ἑπομένως δὲν ἐκάμετε διόλου καλά, παρασυρθέντες κατὰ τὴν ἀπουσίαν μου ἀπὸ ἀπατεῶνας, καὶ δεχθέντες ὅτι ἐγὼ μὲν ἠμπόδιζα αὐτοὺς δὲ σᾶς ἐσύστησαν, διαβάλλοντες ἐμέ, τὴν φύλαξιν δηλαδὴ τῆς καταργηθείσης ἀπὸ τὸν Χριστὸν περιτομῆς καὶ ἄλλων Ἰουδαϊκῶν συνηθειῶν, αἱ ὁποῖαι κατεδικάσθησαν πλέον εἰς ἀχρηστίαν μετὰ τὸν δι' αὐτοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ νέον νόμον τῆς χάριτος.

ΔΥΟ ΠΑΡΑΚΛΗΣΕΙΣ

Α'. Οἱ ὀφείλοντες ἀκόμη τὴν συνδρομὴν των εἰς τὴν «Ἀναπλασιν» παρακαλοῦνται νὰ τὴν πληρώσωσιν εἰς τοὺς ἐφείους ἀνταποκριτάς, ἢ νὰ μᾶς τὴν στείλωσιν ἀπ' εὐθείας· οἱ μένοντες εἰς πόλεις ὅπου ἀνταποκριταί μας δὲν ὑπάρχουσιν. Οὐδὲ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπαναλάβωμεν, ὅτι οἱ περιμένοντες τὸ τέλος τοῦ ἔτους, διὰ νὰ πληρώσουν, ἐφαρμόζουν ὄχι λογικὸν οὐδὲ ὠφέλιμον εἰς τὸ ἔργον μας σύστημα, καθόσον ἡμεῖς κάμνομεν ἔξοδα κάθε ἑβδομάδα, οἱ δὲ πιστωταί μας δὲν περιμένουν νὰ πληρωθοῦν εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους.

Β'. Οἱ ὀφείλοντες ἐκ τεύχων τῶν τριῶν τόμων τῶν Χρυσοστομικῶν, τῶν ἐκδοθέντων ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Μιχαὴλ καὶ Νικολάου Ἰ. Γαλανοῦ, παρακαλοῦνται νὰ στείλουν πρὸς τὸν Μιχαὴλ Ἰ. Γαλανόν, ὅ,τι ἀκόμη χρεωστοῦν, διὰ νὰ κλεισθῇ ὁ λογαριασμός των.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,"

Ἐξεδόθη ἤδη καὶ τὸ δ' τεῦχος τοῦ Δ' τόμου τῶν Ἁπάντων Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ἐπειδὴ δέ τινες ἐκ τῶν κ.κ. ἀνταποκριτῶν μας καὶ συνδρομητῶν παρέλειψαν μέχρι τοῦδε νὰ μᾶς ἀποστείλωσι τὰς συνδρομάς των, μετὰ λύπης μας δηλοῦμεν αὐτοῖς ὅτι τὸ τεῦχος τοῦτο θέλει ἀποσταλῆ μόνον πρὸς ἐκείνους τῶν συνδρομητῶν, οἵτινες ἐξεπλήρωσαν τὰς προηγουμένας ὑποχρεώσεις των ἀπέναντι τοῦ Βιβλιοπωλείου.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Βιβλιοπωλείου.

ΘΕΙΟΝ ΚΗΡΥΓΜΑ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,"

Ἐν Ἀθήναις ἐν Β'. Δημοτικῇ σχολῇ τῶν ἀρρένων. Κυριακὴ 20 Ὀκτωβρίου ὥρ. 6 1/2 — 7 1/2 μ.μ. Παν. Δουληγέρης.

Ἐν Πειραιεῖ ἐν τῷ Ζαννείῳ Ὀρφανοτροφείῳ Κυριακὴ 20 Ὀκτωβρίου ὥρ. 4—5 μ.μ. Μιχ. Ἰ. Γαλανος.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. Ζ. ΔΙΑΛΗΣΜΑ
56—Ὁδὸς Ἀδριανοῦ—66